

Sygn. akt III A Ua 868/18

WYROK

W IMIENIU RZECZYPOSPOLITEJ POLSKIEJ

Dnia 7 listopada 2018 r.

**Sąd Apelacyjny we Wrocławiu III Wydział Pracy i Ubezpieczeń Społecznych
w składzie:**

Przewodniczący: SSA Ireneusz Lejczak /spr./

Sędziowie: SSA Barbara Ciuraszkiewicz

SSA Barbara Staśkiewicz

Protokolant: Katarzyna Wojciechowska

po rozpoznaniu w dniu 7 listopada 2018 r. we Wrocławiu

na rozprawie

sprawy z odwołania S. M.

przeciwko Zakładowi Ubezpieczeń Społecznych Oddział w O.

o emeryturę pomostową

na skutek apelacji Zakładu Ubezpieczeń Społecznych Oddział w O.

od wyroku Sądu Okręgowego w Opolu Sądu Pracy i Ubezpieczeń Społecznych

z dnia 5 kwietnia 2018 r. sygn. akt V U 348/18

I. o d d a l a apelację;

II. zasądza od strony pozwanej na rzecz wnioskodawcy kwotę 240,- zł tytułem zwrotu kosztów zastępstwa procesowego w postępowaniu apelacyjnym.

UZASADNIENIE

Decyzją z dnia 13 grudnia 2017 r. Zakład Ubezpieczeń Społecznych Oddział w O. odmówił S. M. prawa do emerytury pomostowej na podstawie art. 4 ustawy z dnia 19 grudnia 2008 r. o emeryturach pomostowych (Dz. U. z 2017 r., poz. 664 ze zm.) z powodu nieudokumentowania co najmniej 15 lat pracy w szczególnych warunkach.

Sąd Okręgowy w Opolu Sąd Pracy i Ubezpieczeń Społecznych wyrokiem z dnia 5 kwietnia 2018 r. zmienił zaskarżoną decyzję Zakładu Ubezpieczeń Społecznych Oddział w O. w ten sposób, że przyznał wnioskodawcy S. M. prawo do emerytury pomostowej.

Rozstrzygnięcie swoje powziął po ustaleniu następującego stanu faktycznego:

Wnioskodawca S. M., ur. (...), ma udokumentowany okres składkowy i nieskładkowy w wysokości 41 lat, 9 miesięcy i 11 dni, oraz rozwiązał 6.11.2017 r. ostatni stosunek pracy w (...) Sp. z o.o. w T.. W dniu 8.11.2017 r. złożył do Zakładu Ubezpieczeń Społecznych Oddział w O. wniosek o ustalenie prawa do emerytury pomostowej.

Decyzją z dnia 13.12.2017 r. organ rentowy odmówił wnioskodawcy prawa do emerytury pomostowej wskazując w uzasadnieniu, że nie udowodnił wykonywania pracy w szczególnych warunkach przez okres wynoszący co najmniej 15 lat, a jedynie 9 lat i 3 miesiące takiej pracy. W uzasadnieniu wskazano, że do stażu pracy w szczególnych warunkach ZUS uwzględnił okresy od 19.11.1975 r. do 29.05.1976 r. oraz od 1.04.1991 r. do 28.02.2002 r.), natomiast nie uwzględnił okresów: od 2 marca 1990 r. do 31 marca 1991 r. (... Sp. z o.o.), gdyż zajmowane stanowisko „maszynista spycharki” nie jest zgodne ze stanowiskiem wymienionym w zarządzeniu resortowym, tj. „maszynista ciężkiego sprzętu/koparki jedno- i wielonaczyniowe, ładowarki, spycharki”, a zdaniem Zakładu Ubezpieczeń Społecznych brak jest informacji, jakie byłyby przyczyny rozbieżności w nazewnictwie i na podstawie jakich dokumentów uznano, że stanowiska te są tożsame, oraz od 1 marca 2002 r. do 31 grudnia 2008 r. (... Sp. z o.o.), ponieważ pracodawca w świadectwie wykonywania prac w szczególnych warunkach lub w szczególnym charakterze z 23 października 2017 r. nie podał informacji jakie stanowiska wnioskodawca nadzorował pełniąc dozór inżyniersko-techniczny.

W okresie od 2.03.1990 r. do 31.07.2012 r. wnioskodawca S. M. był zatrudniony na podstawie umowy o pracę w pełnym wymiarze czasu pracy w (...) Sp. z o. o. w S. (obecnie (...) Sp. z o. o. w S.; poprzednio (...) S.A. w S., następnie (...) S.A w C.), formalnie na stanowiskach:

- od 2.03.1990 do 31.03.1991 - maszynista ciężkiego sprzętu / koparki jedno- i wielonaczyniowe, ładowarki, spycharki;
- od 1.04.1991 do 31.07.2001 - sztygar zmianowy,
- od 1.08.2001 do 28.02.2002 - mistrz sztygar,
- od 1.03.2002 do 31.12.2003 - nadsztygar,
- od 1.01.2004 do 31.12.2006 - nadsztygar górniczy i strzałowy, kierownik służby strzałowej;
- od 1.01.2007 do 31.12.2008 - kierownik działu techniki strzałowej, osoba wyższego dozoru ruchu w specjalności górniczej.

Nazewnictwo powyższych stanowisk wynikało z regulaminów wewnętrznych zakładu pracy oraz przepisów wykonawczych do Ustawy – Prawo górnicze i geologiczne, natomiast wnioskodawca pracował we wszystkich okresach w kopalniach odkrywkowych przy eksploatacji złóż surowców skalnych.

Początkowo wnioskodawca obsługiwał spycharkę trzeciej klasy, pracując w wyrobisku Cementowni (...). Następnie został zakwalifikowany jako pracownika dozoru, odbył kurs i zaczął pracować jako sztygar, później ukończył technikum i zdał egzamin na wyższego pracownika dozoru (mistrz-sztygar), z którego mógł następnie awansować na wyższe stanowiska dozoru (nadsztygar, kierownik służby strzałowej, kierownik działu techniki strzałowej).

Powyższe zmiany w nazewnictwie stanowiska pracy nie oznaczały w praktyce zmian sposobu wykonywania pracy, gdyż na wszystkich tych stanowiskach od sztygara począwszy wnioskodawca bezpośrednio nadzorował pracowników strzałowych pracujących w miejscu strzału (ładunków wybuchowych w wyrobiskach Cementowni (...)). Po przeniesieniu (przejęciu) pracowników do G. Cement pełnił nadal te same czynności nadzorcze w trzech kopalniach: w S., F. i K..

Do zadań wnioskodawcy należało albo samodzielne wyznaczenie siatki strzałowej, gdy wiertacz był w danym dniu w innej kopalni, albo sprawdzenia siatki wyznaczonej przez wiertacza. Wnioskodawca wydawał następnie zapotrzebowania dla wiertaczy na materiał wybuchowy do ładowania otworów, a po odpaleniu ładunków jego zadaniem było sprawdzenie poprawności strzelania, usuwanie zużytych materiałów oraz sprawdzanie, czy teren robót jest prawidłowo zabezpieczony, w tym czy są niewypały, a jeśli były, to osobiście musiał je usunąć albo zlecić tą czynność podległemu pracownikowi. Dodatkowo musiał dokumentować czynności nadzorcze.

Przy takich ustaleniach faktycznych Sąd Okręgowy, opierając się na przepisach art. 4 i art. 49 ustawy z dnia 19 grudnia 2008 r. o emeryturach pomostowych, uznał, że odwołanie wnioskodawcy zasługiwało na uwzględnienie.

Zgodnie ze wskazaniem Sądu I instancji, w sprawie sporne pozostawały od 2.03.1990 r. do 31.03.1991 r. na stanowisku maszynisty ciężkiego sprzętu / koparki jedno- i wielonaczyniowej, ładowarki, spycharki, od 1.03.2002 r. do 31.12.2003 r. na stanowisku nadsztygara, od 1.01.2004 r. do 31.12.2006 r. na stanowisku nadsztygara górniczego i strzałowego, kierownika służby strzałowej, od 1.01.2007 r. do 31.12.2008 r. na stanowisku kierownika działu techniki strzałowej, osoby wyższego dozoru ruchu w specjalności górniczej – w (...) Sp. z o. o. w S. (obecnie (...) Sp. z o. o. w S.; poprzednio (...) S.A. w S., następnie (...) S.A w C.). Sąd ten również wskazał, że okresy te w świadectwie pracy w warunkach szczególnych wydanych przez pracodawcę zostały zaliczone do stażu pracy w warunkach szczególnych z powołaniem działów i pozycji z załącznika do wyżej powołanego rozporządzenia Rady Ministrów z dnia 7 lutego 1983 r. w sprawie wieku emerytalnego pracowników zatrudnionych w szczególnych warunkach lub w szczególnym charakterze. Jednak wnioskodawca po dniu 31.12.2008 r. nie wykonywał prac w warunkach szczególnych, to sporne stanowiska należało poddać analizie pod kątem prac w warunkach szczególnych według załącznika do ustawy z dnia 19.12.2008 r. o emeryturach pomostowych, a nie według tzw. starych zasad.

W ocenie Sądu Okręgowego nazewnictwo powyższych stanowisk bezpośredniego nadzoru wynikało z regulaminów wewnętrznych zakładu pracy oraz przepisów wykonawczych do ustawy – Prawo górnicze i geologiczne, natomiast nie zmieniało charakteru pracy wnioskodawcy, który pracował we wszystkich tych okresach (także jako maszynista sprzętu ciężkiego) w kopalniach odkrywkowych należących do poprzedników prawnych ww. spółki, bezpośrednio przy eksploatacji złóż surowców skalnych. Powyższe zmiany w nazewnictwie stanowiska pracy jednak nie powodowały praktycznej zmiany jego obowiązków zawodowych, do których stale należało bezpośrednio nadzorowanie pracowników strzałowych pracujących w wyrobiskach należących wcześniej do Cementowni (...) i po przeniesieniu do G. Cement (oraz dalej do (...) Sp. z o. o.) pełnił nadal te same czynności nadzorcze w trzech kopalniach: w S., F. i K.. Do jego zadań należało albo samodzielne wyznaczenie siatki strzałowej, albo sprawdzenia siatki wyznaczonej przez wiertacza, czyli praca bezpośrednio przy stanowiskach robotniczych. Jego zadaniem było sprawdzenie poprawności strzelania, usuwanie zużytych materiałów oraz sprawdzanie, czy teren robót jest prawidłowo zabezpieczony, zaś dokumentowanie czynności nadzorczych było, jak należy przyjąć, marginalne.

W związku z powyższym w ocenie tego Sądu powyższe prace należało zaliczyć jako prace wymienione w załączniku nr 1 do ustawy z dnia 19.12.2008 r. o emeryturach pomostowych pod poz. 2 jako „prace udostępniające lub eksploatacyjne związane z urabianiem minerałów skalnych”.

W konsekwencji Sąd ten uznał, że w okresie od 2.03.1990 r. do 31.12.2008 r. wnioskodawca wykazał wymagany 15-letni czas pracy w warunkach szczególnych przy pracach wymienionych w załączniku do ustawy z dnia 19.12.2008 r. o emeryturach pomostowych, spełnił też przesłankę wieku emerytalnego, ogólnego stażu ubezpieczeniowego i rozwiązania ostatniego stosunku pracy, co uprawnia go do uzyskania prawa do emerytury pomostowej.

Od powyższego wyroku apelację złożył organ rentowy, zaskarżając go w całości i zarzucając mu:

- błędne ustalenie, że praca wnioskodawcy w całym okresie zatrudnienia od 2 marca 1990 r. do 31 grudnia 2008 r. stanowiła pracę w szczególnych warunkach w rozumieniu art. 3 ust. 1 i 3 ustawy z dnia 19 grudnia 2008 r. o emeryturach pomostowych, a to prace wymienioną w załączniku nr 1 poz. 2 ustawy, co miało istotny wpływ na treść wydanego orzeczenia;
- naruszenie prawa materialnego, tj. art. 49 ustawy z 19 grudnia 2008 r. o emeryturach pomostowych poprzez uznanie, że wnioskodawca spełnia warunek posiadania 15 lat pracy w warunkach szczególnych, co uprawnia go do uzyskania prawa do emerytury pomostowej.

W oparciu o sformułowane zarzuty wnosił o zmianę zaskarżonego wyroku i oddalenie odwołania oraz zasądzenie od wnioskodawcy na rzecz organu rentowego kosztów zastępstwa procesowego.

Sąd Apelacyjny zważył, co następuje:

Apelacja organu rentowego nie zasługuje na uwzględnienie.

Przepis art. 49 ustawy z 19 grudnia 2008 r. o emeryturach pomostowych (tj. Dz.U. z 2015 r., poz. 965) przewiduje prawo do emerytury pomostowej dla tych ubezpieczonych, którzy co prawda po 31 grudnia 2008 r. nie wykonywali pracy w szczególnych warunkach lub o szczególnym charakterze w rozumieniu art. 3 ust. 1 i 3 tej ustawy, lecz prace takie wykonywali, w wymiarze co najmniej 15 lat, do dnia 1 stycznia 2009 r. Przy czym zaznaczyć należało, że wnioskodawca spełniał bezspornie pozostałe warunki określone w art. 49 pkt 2 w zw. z art. 4 pkt 1-5 i 7 i art. 5-12 ustawy.

Spór na etapie postępowania apelacyjnego sprowadzał się już tylko do oceny kwestii, czy praca wykonywana przez wnioskodawcę od 1 marca 2002 r. do 31 grudnia 2008 r. w (...) Sp. z o.o. w S., a zatem w zakładzie przemysłu skalnego, była pracą w szczególnym charakterze, opisaną pod pozycją 2 załącznika nr 1 do ustawy, czyli „pracą udostępniającą lub eksploatacyjną związaną z urabianiem minerałów skalnych”. Zauważyć też należało, że załącznik nr 2 dotyczy pracy wykonywanej w szczególnym charakterze, która zdefiniowana została w art. 3 ust. 1 ustawy, jako pracy związanej z czynnikami ryzyka, które z wiekiem mogą z dużym prawdopodobieństwem spowodować trwałe uszkodzenie zdrowia, wykonywane w szczególnych warunkach środowiska pracy, determinowanych siłami natury lub procesami technologicznymi, które mimo zastosowania środków profilaktyki technicznej, organizacyjnej i medycznej stawiają przed pracownikami wymagania przekraczające poziom ich możliwości, ograniczony w wyniku procesu starzenia się jeszcze przed osiągnięciem wieku emerytalnego, w stopniu utrudniającym ich pracę na dotychczasowym stanowisku. Interpretacja zatem obu przytoczonych przepisów prowadziła do wniosku, że prace, które wykonywał wnioskodawca w spornym okresie, cechować musiały przede wszystkim czynniki ryzyka, które mogą powodować trwałe uszkodzenie zdrowia, a które to czynniki determinowane są siłami natury lub procesami technologicznymi. Przepis art. 3 ust. 2 pkt 1 ppkt a) wskazuje, że czynniki te związane są m.in. z pracą wykonywaną pod ziemią. Czynniki te związane bezpośrednio z wykonywaniem pracy pod ziemią oznaczają powstanie ryzyka zagrożenie zdrowia i życia wykraczającego poza krąg pracowników zatrudnionych przy procesie technologicznym stwarzającym to zagrożenie. Analogicznie ryzyko to dotyczy pracy w kopalniach odkrywkowych. Specyfika tego ryzyka wynika z rodzaju procesu technologicznego lub jego znacznego rozmiaru.

Z niekwestionowanych przez apelującego ustaleń Sądu I instancji wynikało, że w okresie od 1 marca 2002 r. do 31 grudnia 2008 r. wnioskodawca był pracownikiem zakładu zajmującego się wydobywaniem minerałów skalnych, a zajmowane przez niego stanowisko określone jako „nadsztygar” związane było z wykonywaniem bezpośredniego nadzoru nad pracownikami strzałowymi. Prawidłowe były też ustalenia Sądu I instancji wskazujące, że w początkowym okresie zatrudnienia wnioskodawcy w zakładach (...) Sp. z o.o. w S. obsługiwał on spycharkę w wyrobisku Cementowni w S., aby następnie – po ukończeniu kursu na stanowisku bezpośredniego dozoru nad pracownikami strzałowymi – awansować na stanowiska: sztygara, mistrza-sztygara, nadsztygara, kierownika służby strzałowej, co szczegółowo odzwierciedlają zgromadzone akta pracownicze. Wnioskodawca w całym okresie zatrudnienia w zakładzie pełnił funkcje nadzorcze w trzech kopalniach: w S., F. i K.. Uwadze apelującego umknęła też okoliczność, że pomimo zmiany nazewnictwa stanowisk, zajmowanych w kolejnych okresach zatrudnienia wnioskodawcy, zakres jego obowiązków znacznie się nie różnił, gdyż do jego stałych kompetencji należało: bezpośrednie nadzorowanie pracowników strzałowych pracujących w wyrobiskach cementowni, samodzielne wyznaczanie siatki strzałowej, sprawdzanie siatki strzałowej wyznaczonej przez wiertacza, sprawowanie nadzoru nad prawidłowym transportem środków strzałowych, w razie potrzeby pełnienie bezpośredniego nadzoru nad wykonywaniem odstrzałów w kopalniach (kierowanie konkretnymi odstrzałami), sprawowanie nadzoru nad zabezpieczeniem strefy rozrzutu odłamków skalnych (zakres obowiązków na stanowisku kierownika służby strzałowej w (...) S.A., akta pracownicze, niepaginowane). Bez wątpienia pracę tę wykonywał przy odkrywkach, w narażeniu na czynniki opisane w art. 3 ust. 2 pkt 1 ppkt a) ww. ustawy.

Prawidłowo zatem ustalił Sąd Okręgowy, że wnioskodawca w spornym okresie zatrudniony był przy pracach odkrywkowych w kopalniach, związanych z czynnikami ryzyka, które mogą spowodować trwałe uszkodzenie

zdrowia, wykonywane w szczególnych warunkach środowiska pracy, determinowanych siłami natury lub procesami technologicznymi. Dotyczyło to całego spornego okresu, a zatem także czasu, gdy wnioskodawca zajmował stanowiska sztygara zmianowego (od 1 kwietnia 1991 r. do 31 lipca 2001 r.), czy mistrza-sztygara (od 1 sierpnia 2001 r. do 28 lutego 2002 r.). Z zawartych w aktach osobowych wnioskodawcy zakresów czynności (opisów stanowiska pracy) wynikało, że wnioskodawca w całym sporym okresie wykonywał obowiązki kierownicze w służbie strażalowej, kierownika ruchu zakładu górniczego, dozoru górniczego (por. zaświadczenie lekarskie z 20.05.2004 r., pismo Dyrektora Personalnego (...) S.A. z dnia 6.03.2002 r., pismo Dyrektora personalnego z dnia 25.11.2003 r.).

Z powyższych względów Sąd II instancji uznał za prawidłowe tak ustalenia faktyczne dokonane przez Sąd Okręgowy, jak i wyprowadzone na ich podstawie wnioski o wykonywaniu przez S. M. w okresie od 1 marca 2002 r. do 31 grudnia 2008 r. pracy w szczególnym charakterze - w rozumieniu art. 3 ust. 1 ustawy - co uzasadniało prawo wnioskodawcy do emerytury pomostowej.

Mając to na względzie apelację, jako bezpodstawną, oddalono na podstawie art. 385 k.p.c. Orzeczenie o kosztach procesu w postępowaniu apelacyjnym oparto o przepis art. 98 § 1 i 3 k.p.c. w zw. z § 9 ust. 2 i § 10 ust. 1 pkt 2 rozporządzenia Ministra Sprawiedliwości z 22.10.2015 r. w sprawie opłat za czynności radców prawnych (Dz.U. z 2015 r., poz. 1804), w brzmieniu obowiązującym do 26 października 2016 r.

SSA Barbara Ciuraszkiewicz SSA Ireneusz Lejczak SA Barbara Staśkiewicz